

Marea Unire din 1918 și consecințele ei pentru dezvoltarea științei și culturii în Basarabia

Acad. Gheorghe Duca

Președintele Academiei de Științe din Moldova

În pofida tuturor vicisitudinilor inerente evenimentelor de importanță primordială în viața unui popor și în pofida modalităților de interpretare a acestor evenimente istorice, în problema succeselor obținute de românii basarabeni în știință, economie, artă, inclusiv în viața politică și socială, suntem în drept să afirmăm că aici au fost obținute rezultate cu adevărat considerabile. Deși la 1916, când România a intrat în Primul Război Mondial alături de Antanta (din care făceau parte Franța, Marea Britanie și Rusia), Unirea Basarabiei cu România **nu avea cum să fie prevăzută** în politica factorilor de decizie de la București, totuși Basarabia a fost cea dintâi provincie care s-a eliberat de sub dominație străină și s-a unit, la 27 martie 1918, cu România.

În urma Unirii din 1918, România a ajuns să fie un stat de mărime medie în Europa, ocupând locul 10 după suprafață și locul 8 ca număr de locuitori. Ponderea Basarabiei constituia în cadrul statului național unitar român 15,1% în privința teritoriului (44.422 din 295.049 kilometri pătrați) și 15,9% în ce privește populația (2.864.402 din 18.057.029 de locuitori). Dacă în România populația rurală era de 79,8%, iar ce urbană – 20,2% , în Basarabia populația rurală constituia 12,9% , iar ce urbană – 87,1%. De altfel, este necesar să reținem că și la 1918, Chișinăul (114.896 de locuitori) era cel de-al doilea oraș ca mărime din România, după București (639.040 de locuitori).

După Unirea din 1918, sarcina principală a conducerii politice a României era integrarea provinciilor istorice în cadrul statului național unitar. Totodată, se impunea asigurarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor Țării, indiferent de rasă, naționalitate, religie sau limbă. Astfel, ca urmare a ratificării de către regele Ferdinand a actelor de unire, toți locuitorii provinciilor istorice respective au devenit cetățeni români, cu drepturi și obligații egale cu cei din Vechiul Regat. În procesul de integrare a noilor provincii, mai întâi, au fost introduși în componența guvernului României reprezentanți ai Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei. La 9 aprilie 1918, Ion Inuleț și Daniel Ciugureanu au fost numiți miniștri pentru Basarabia în guvernul prezidat de Alexandru Marghiloman. Pentru realizarea tranziției de la vechile structuri administrative de stat la cele naționale au fost constituite organisme proprii de conducere autonomă: Consiliul

Dirigent în Transilvania, Secretariate de Serviciu în Bucovina, Directorate în Basarabia, care au funcționat până la 4 aprilie 1920. Consiliul Directorilor, cu sediul în Chișinău, condus de Daniel Ciugureanu, și-a axat activitatea pe realizarea prevederilor Rezoluției Sfatului Țării din 27 martie 1918: elaborarea proiectului legii agrare, aprovizionarea populației, asigurarea ordinii și liniștii publice, funcționarea școlilor și a altor instituții publice, aplicarea legislației existente etc.

O altă decizie importantă a fost unificarea calendarelor, dat fiind că în vechiul regat și Basarabia funcționa stilul vechi, iar în Transilvania și Bucovina stilul nou, din care motiv a fost adoptat stilul nou, data de 1 aprilie devenind 14 aprilie în 1919. Tot la 1 aprilie 1919, limba română a fost declarată limbă oficială pe întreg cuprinsul României. În aceeași zi, s-a decis înființarea de școli și cursuri de limba română, de care beneficiau gratuit funcționarii publici din rândul minorităților naționale.

În raport cu Transilvania și Bucovina, unde exista o intelectualitate românească numeroasă, care a putut prelua toate funcțiile administrative, Basarabia dispunea de un relativ mic număr de intelectuali, întrucât limba română fusese interzisă în biserică, în școală și în administrația publică, iar relațiile cu România obstrucționate de regimul țarist. Din acest motiv, a fost nevoie ca posturile care nu au putut fi acoperite de localnici să fie atribuite unor funcționari aduși din vechiul regat. E adevărat că trimiterea în Basarabia – la acel moment cea mai înapoiată provincie românească – era interpretată de unii regățeni ca o pedeapsă, muncind aici fără tragere de inimă și comițând chiar abuzuri. Din această categorie făceau parte mai ales jandarmii care adesea dădeau dovadă de un comportament neglijent sau exagerat față de populația locală. Totuși mulți învățători, profesori, preoți stabiliți în Basarabia au considerat prezența lor în orașele și satele acesteia un adevărat apostolat, muncind cu sârguință și devotament pentru ridicarea nivelului de cultură al semenilor lor, mai ales al copiilor, dar și al bătrânilor (prin școlile de adulți).

Fiind vorba de integrare, nu putem să nu amintim de unificarea monetară. După Unire, în România se utilizau mai multe unități monetare: în vechiul regat – leul emis de Banca Națională a României și leul emis de ocupanții germani, în Basarabia – rubla rusească, în Bucovina – coroana austriacă, în Transilvania – coroana și forintul unguresc. Pentru a elimina acest haos monetar, în august-septembrie 1920 s-a realizat schimbul tuturor bancnotelor și monedelor străine în leul emis de Banca Națională a României, ceea ce a permis ca pe baza leului să fie elaborat primul buget al României întregite, pus în aplicare de la 1 aprilie 1921.

O mențiune specială merită învățământul, știința și cultura care au cunoscut în această perioadă o dezvoltare fără precedent în Basarabia interbelică, ca și în întreaga Românie. Accelerarea procesului de modernizare a societății, eliberarea marilor energii spirituale încătușate de-a lungul secolelor de dominație străină, strângerea împreună, pentru prima dată în istorie, a tuturor forțelor spiritualității românești, asigurarea unei baze materiale mai solide, climatul optimist generat de Marea Unire, setea de cultură a poporului au permis realizarea unui adevărat salt calitativ în domeniile învățământului, științei și culturii, înregistrându-se unele performanțe cu adevărat europene și chiar mondiale. Învățământul și-a adus propria-i contribuție în acest domeniu. Una dintre cele mai importante acțiuni viza reducerea analfabetismului. Legea învățământului din 1924 stabilea un sistem unitar de organizare a acestuia pe întreg teritoriul Țării și institua durata învățământului obligatoriu și gratuit de 7 ani (până atunci acesta era de 4 ani). S-au construit noi școli peste tot în România unită, s-au înființat mai multe școli normale (de învățători), au fost tipărite în tiraj de masă manuale școlare. O atenție specială s-a acordat învățământului liceal: în 1936 s-au înființat licee industriale, comerciale și agricole. Universităților din Iași și București li s-au adăugat cele din Cluj și Cernăuți. S-a extins învățământul superior politehnic, comercial și agricol.

Rezultate pozitive în acest sens s-au înregistrat în Basarabia. Datele statistice indică următoarea evoluție: dacă în anii 1920-1921 în Basarabia erau 1747 de școli, 2746 de învățători și 136.172 de elevi, în anii 1938-1939 erau 2718 de școli, 7581 de învățători și 346.747 de elevi. O evoluție ascendentă a cunoscut și învățământul gimnazial și liceal: în anul 1940, în Basarabia funcționau 24 gimnazii și școli medii, precum și 26 de licee, în Chișinău, Bălți, Cetatea Albă, Cahul și în alte orașe. Alături de învățământul de stat s-a extins învățământul particular, susținut de comunitățile religioase, societăți culturale etc. Minoritățile naționale beneficiau de școli în limba maternă; limba și literatura română era o disciplină obligatorie, iar istoria și geografia se predau în limba română.

În perioada interbelică s-au pus bazele învățământului superior din Basarabia. În 1926 s-a înființat, la Chișinău, Facultatea de Teologie, iar în 1933 Facultatea de Științe Agricole. Tot la Chișinău funcționa, din 1928, Conservatorul Național, precum și Conservatorul Municipal (din 1936).

Libera circulație a valorilor pe întreg spațiul românesc este reflectată și de faptul că „regățenii” Petre Constantinescu-Iași, Gala Galaction și Nichifor Crainic predau cursuri la Facultatea de Teologie din Chișinău, în timp ce mai mulți basarabeni ocupau catedre în alte centre

universitare: Eugen Bădărău la Cernăuți și apoi la București, Alexandru Boldur și Vasile Pavlencu la Iași, Ștefan Ciobanu la Iași și apoi la București, Theodor Porucic la Cluj etc.

Biserica a avut un rol important în cultivarea valorilor morale și spirituale ale credincioșilor. Credincioșii ortodocși aveau o pondere foarte mare în Basarabia. După unire, Biserica ortodoxă din Basarabia a întrerupt legăturile cu Patriarhia Rusă și s-a afiliat la Mitropolia Ungro-Vlahiei, devenită, în 1925, Patriarhia Română. Alături de scaunul arhiepiscopal de la Chișinău s-au înființat două noi eparhii – a Cetății Albe și a Hotinului. În 1927 s-a înființat Mitropolia Basarabiei. Facultatea de Teologie din Chișinău a adus o importantă contribuție la formarea clerului ortodox cu pregătire superioară. De exemplu, în anul universitar 1935-1936 această facultate era frecventată de 368 de studenți.

În perioada interbelică, în Basarabia au fost construite peste 100 de noi biserici, cu deosebire în satele basarabene, dar și în unele orașe, cele mai impunătoare, prin dimensiuni și stil arhitectonic, fiind catedralele din Bălți și din Tighina. Arhiepiscopia și apoi Mitropolia Basarabiei a editat un număr impresionant de cărți bisericești, gazete și ziare, care erau răspândite pe întreg teritoriul provinciei, fiind difuzate de preoți care desfășurau și o muncă de culturalizare a enoriașilor.

Un rol important a avut Gurie Grosu, absolvent al Academiei Duhovnicești din Kiev, militant activ pentru menținerea și afirmarea conștiinței naționale a românilor din Basarabia, editor al revistei „Luminătorul”, autor al unui abecedar în limba română (1917), luptător pentru unirea Basarabiei cu România. Gurie Grosu a fost ales în iulie 1918, de Sfântul Sinod din București, arhieru-vicar al Mitropoliei Moldovei (cu titlul „Botoșăneanul”), în 1919 – arhieru-vicar al Arhiepiscopiei Chișinăului (cu titlul „de Bălți”), în 1920 – arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului, în 1928 – mitropolit al Basarabiei (până în 1936).

În Basarabia au existat mai multe instituții de cultură, care se bucurau de o largă influență în rândul cetățenilor, cu deosebire a tineretului. Între acestea se numără Societatea de Belle Arte, înființată în 1921 la Chișinău, care avea trei secții: teatru, muzică și arte plastice. Aceasta organiza spectacole de teatru, audiții muzicale, expoziții (de pictură, sculptură, fotografii artistice), se îngrijea de întreținerea vechilor monumente istorice și de artă. Societatea a primit donații și a achiziționat opere artistice, cu care a constituit Muzeul de Arte Plastice din Chișinău. În 1922 a fost organizată în București prima expoziție a artiștilor basarabeni Alexandru Plămădeală, S. Kogan, I. Bulat etc. Alături de aceștia s-au remarcat pictorii și

graficienii Grigore Filatov, Nina Arbore, Elisaveta Ivanovschi, Afanasie Modval, Valentina Tufescu-Poleakov etc.

Dintre statuile ridicate în această perioadă se remarcă cea a lui Vasile Lupu din orașul Orhei, a regelui Ferdinand din Chișinău și a lui Stefan cel Mare și Sfânt, amplasată în centrul municipiului Chișinău (realizată în 1927 de Alexandru Plămădeală).

Basarabeni au dovedit un real talent muzical. În 1919 s-a inaugurat primul Conservator din Basarabia, cu un nume profund semnificativ din punct de vedere istoric: „Unirea”. Alături de acesta ființau și alte societăți culturale, precum „Armonia” (din 1919), „Doina” (1920), „Societatea Filarmonică” (1923).

De un mare succes se bucurau artiștii Alexandru Cristea, autorul melodiei *Limba noastră*, pe versurile lui Alexei Mateevici, și mai ales cântăreața de operă Maria Cebotari, care a evoluat nu numai pe scenele românești, dar și la Viena, Berlin, Milano, Roma, Londra etc. Din Orchestra Radio București a făcut parte violonistul basarabean Eugeniu Coca, iar din Orchestra Simfonică a Armatei Române – un alt violonist basarabean – Ehezchel Dayn.

Adevărate evenimente au fost turneele în orașele basarabene ale marelui compozitor, interpret și dirijor George Enescu, ale dirijorilor Antonin Ciolan și George Georgescu.

La Chișinău s-a înființat, în 1920, *Teatrul Popular*, unde se prezentau spectacole în limba română. O prodigioasă activitate a desfășurat Ion Livescu – actor, dramaturg, publicist, director al *Teatrului Național* din Chișinău. Aici au jucat și actori veniți de la București și Iași, între care Constantin Nottara, Toni Bulandra, Constantin Tănase.

Încă din 1889, s-au pus bazele unui *Muzeu de Istorie Naturală*, care după 1918 și-a extins activitatea, atât în privința expozițiilor de popularizare a lumii vegetale și animale, cât și în domeniul cercetării științifice. În anii 1926-1940 specialiștii de aici au editat „Buletinul Muzeului Regional al Basarabiei”, prin care făceau cunoscute rezultatele muncii lor.

O instituție importantă și prestigioasă din Basarabia interbelică a fost *căminul cultural*. Înființate în toate orașele și în aproape toate satele din acest teritoriu, căminele culturale erau frecventate mai ales de adulți, care ascultau conferințe și purtau discuții asupra unor teme diverse, de istorie, literatură, astronomie, agronomie, fizică, artă etc. Expunerile erau susținute de preoți și învățători, dar și de **personalități ilustre, din rândul cărora s-au remarcat Nicolae Iorga, Simion Mehedinți, Ștefan Ciobanu, Victor Eftimiu, Nichifor Crainic etc.**

Activitatea căminelor culturale era sprijinită de Fundațiile Regale, care editau cărți, broșuri, pliante și alte materiale cu puternic impact asupra cetățenilor doritori să se informeze asupra vieții culturale și științifice din țară și din străinătate.

Un rol important l-a avut filiala din Basarabia a ASTREI, condusă de Ion Pelivan, care a organizat în Chișinău și în alte localități numeroase reuniuni consacrate istoriei, limbii și culturii poporului român.

Bibliotecile, atât cele din orașe, cât și cele sătești, au cunoscut o creștere numerică, dar și în privința fondului de carte. În 1920 s-a înființat, la Chișinău, Biblioteca Centrală a Basarabiei, care beneficia de dreptul de depozit legal (gratuit, câte două exemplare din toate publicațiile în momentul apariției lor în România – cărți, broșuri, atlase, albume, reviste, ziare etc.). Unele biblioteci s-au specializat pe anumite domenii (literatură, artă, știință etc.), dar cele mai multe erau universale. De regulă, bibliotecile organizau întâlniri cu cititorii, la care participau autori sau alți cărturari, constituindu-se în adevărate evenimente pentru localitățile în care se aflau.

În perioada interbelică *presa* a fost extrem de numeroasă și variată. O largă răspândire aveau marile ziare tipărite în București – „Universul”, „Dimineața”, „Curentul” –, dar și presa editată în Chișinău, Bălți, Cahul, Hotin și alte orașe și chiar sate basarabene. Cele mai citite ziare românești erau „Viața Basarabiei”, „Cuvântul Basarabiei”, „**Cuvânt Moldovenesc**” și „Basarabia noastră”, axate pe viața politică, cu luări de poziție față de activitatea guvernamentală și a administrației locale, dar și cu relatări privind activitatea unor lideri politici de nivel național și regional. Deși presa în limba română a cunoscut o importantă creștere (ca număr de titluri și tiraj), totuși ea nu a putut ajunge din urmă presa tipărită în limbile minorităților naționale, mai ales în limba rusă, la care erau abonați nu numai ruși, ci și români, evrei, germani, ucraineni etc.

Literatura română a cunoscut o adevărată înflorire în perioada interbelică. A fost epoca marilor scriitori Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Tudor Arghezi, George Bacovia, Octavian Goga etc. Basarabienii și-au adus propria contribuție la dezvoltarea prozei, poeziei, dramaturgiei, criticii literare din România interbelică. Printre membrii Asociației Literare și Științifice „Viața Românească” (de la Iași și apoi București) s-au aflat Constantin Stere, Ștefan Ciobanu, Pan Halippa, Paul Gore, Ion Buzdugan, Olga Vrabie. De un real succes se bucurau cărțile publicate de Nicolai Costenco, Magda Isanos, Sergiu Cujbă, Dumitru Iov, George Meniuc și alți basarabeni.

Un rol deosebit l-a avut în perioada interbelică Pantelimon Halippa: a întemeiat Universitatea Populară din Chișinău (1917), Conservatorul Moldovenesc, Societatea Scriitorilor și Publiciștilor Basarabeni, Societatea de Editură și Librărie “Luceafărul” din Chișinău (1940).

Perioada interbelică s-a caracterizat prin formarea și dezvoltarea unor importante *școli științifice*, prin afirmarea unor adevărați savanți români, nu numai la scară națională, dar și internațională. Între aceștia, istoricii Nicolae Iorga și Gheorghe I. Brătianu, medicii Nicolae Paulescu și Constantin I. Parhon, matematicienii Gheorghe Titeica și Dimitrie Pompei, inginerii Henri Coandă și Ștefan Procopiu, geograful Simion Mehedinți și sociologul Dimitrie Gusti, biologul Emil Racoviță etc. Remarcabile sunt și contribuțiile basarabenilor Eugen Bădărău (chimie), Anatolie Coțovschi (medicină), Nicolae Donici (astronomie), Nicolae Moroșan (arheologie) și Teodor Văscăuțeanu (geologie), Gheorghe I. Năstase (geografie), Nicolae Dimo, Nicolae Florov și Pimen Cupcea (agronomie), Petre Ștefănuță (etnografie), Ion Savin (filozofie) etc.

În 1933 a apărut *Dicționarul enciclopedic al Basarabiei*, sub redacția lui V. Adiasevici, iar în 1939 enciclopedia *Figuri contemporane din Basarabia*, realizată de mai mulți specialiști, cu un cuvânt introductiv de N. Dunăreanu.

Notabile sunt contribuțiile în domeniul istoriei aduse de Ștefan Ciobanu, Alexandru Boldur, Leon Boga, Justin Frățiman, Nichita Smochină. În semn de recunoaștere a contribuției sale la dezvoltarea științei, Alexandru V. Boldur avea să fie ales director al Institutului de Istorie Universală din Iași (1943-1947). Unele personalități basarabene au fost numite în cele mai înalte foruri științifice și culturale din România. Astfel, au devenit membri ai Academiei de Științe a României basarabeni Leon Lepeși la Secția biologie și Th. Porucic la Secția geologie. În Academia Română au fost primiți: în 1918 – Ion Inculeț, Pan Halippa și Ștefan Ciobanu, cel din urmă fiind o vreme, în perioada postbelică, vicepreședinte al Academiei Române, în 1919 – Paul Gore și Justin Frățiman, în 1922 – Nicolae Donici.

Să amintim, în acest context, că printre cei **21 de membri fondatori ai Academiei Române, trei au fost din Basarabia**, aflată sub dominație țaristă: scriitorul Alexandru Hâjdău, agronomul și omul politic Ștefan Gonata, scriitorul și traducătorul Constantin Stamati. În ultimele două decenii, în semn de aleasă apreciere, au fost aleși membri de onoare ai Academiei Române mai multe personalități ilustre basarabene, între care: scriitorul Ion Druță, fizicianul Andrei Andrieș, istoricul Alexandru Moșanu, criticul literar Mihai Cimpoi, poetul Nicolae

Dabija, matematicianul Petru Soltan, economistul Sergiu Chircă, chimistul Gheorghe Duca, istoricul Andrei Eșanu, scriitorul Valeriu Matei și alții.

Din rândul membrilor Academiei Române a ajuns să facă parte, dar post-mortem, din 2010, și cea mai importantă personalitate basarabeană, Constantin Stere, care a fost: profesor și rector al Universității din Iași, reputat jurist, având contribuții recunoscute în domeniul dreptului constituțional, autorul *Anteproiectului de Constituție* pentru România Întregită, publicat în 1922, a studiului *Social-democratism sau poporanism* (1907-1908), care a stat la baza doctrinei țărăniște din perioada interbelică, fiind întemeietorul, în 1906 (împreună cu Paul Bujor), a prestigioasei reviste „Viața Românească” și autorul celebrului roman autobiografic intitulat *În preajma revoluției*, în 8 volume. În același timp, **Constantin Stere a fost un eminent luptător pentru cauza românilor din Basarabia**, dar și pentru cauza românilor din toate provinciile înstrăinate, din Transilvania și Bucovina. **În 2015 se vor împlini 150 de ani de la nașterea lui Constantin Stere și credem că este de datoria noastră, a Academiei Române și a Academiei de Științe a Moldovei, să omagiem împreună această mare personalitate a neamului nostru pe ambele maluri ale Prutului.**

Toate aceste date concrete indică faptul că Basarabia și-a găsit locul firesc în cadrul statului național unitar român, a participat **plenar** la viața culturală și științifică a României din perioada interbelică, reușind să parcurgă multe trepte pe drumul civilizației moderne și să se apropie de nivelul de dezvoltare al celorlalte provincii istorice. Acest drum ascendent avea să fie întrerupt brutal din nou în iunie 1940, când Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța au fost ocupate de armata sovietică. Glasul Academiei Române s-a ridicat atunci cu tărie împotriva acestei nedreptăți, iar peste ani, în 2010, în semn de solidaritate istorică, Academia de Științe a Moldovei a dat o apreciere exhaustivă anexării sovietice, din 28 iunie 1940, a acestor vechi teritorii românești, calificând-o drept un act de injustiție, de dictat, de cotorpire și spoliere a neamului românesc. În perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, când legăturile dintre cele două maluri ale Prutului au fost rupte în mod brutal, puținii intelectuali cu școală și simțire românească, care au supraviețuit anilor de teroare stalinistă, au menținut, alături de oamenii simpli de prin satele noastre, și tradițiile, și limba, și dragostea de neam. Prin truda și osteneala profesorului Vasile Coroban, filologului Ion Vasilenco, scriitorului Ion Druță, poetului Grigore Vieru, scriitorului Dumitru Matcovschi, academicianului Silviu Berejan, rectorul Nicolae Testemianu, rapsodului Nicolae Sulac și multor alți intelectuali cunoscuți și necunoscuți astăzi, au fost educate în spiritul adevărului istoric și al dragostei de neam noi generații care în

anul de grație 1989 au ieșit în stradă, cerând la unison dreptul la limba maternă și la alfabetul românesc, interzis în toți anii de dominație sovietică. Academia de Științe de la Chișinău a apărat limba noastră maternă și s-a pronunțat categoric în favoarea consacrării constituționale a denumirii limbii noastre române în Constituția Republicii Moldova, iar recent Curtea Constituțională a dat câștig de cauză acestei pledoarii.

Vreau să remarc că după obținerea independenței, în 1991, România a fost prima țară care a recunoscut și salutat actul de curaj și consacrare a poporului nostru. Aceeași atitudine a fost demonstrată și în deschiderea sau redeschiderea noastră față de Europa. Toate acestea au avut impact substanțial asupra dezvoltării științei și au creat premisele pentru consolidarea comunității științifice ca componentă a Spațiul European de Cercetare.

Academia de Științe a Moldovei, în calitatea sa de for științific, împreună cu rețeaua de institute de cercetare, creată în baza filialei din Moldova a Academiei de Științe Sovietice, precum și a savanților care activează în cercetare le-a fost necesar o perioadă îndelungată ca să se consolideze. Aceasta, în detrimentul fluctuațiilor în reforme, care schimbau autoritatea responsabilă de gestionare a științei.

Ca finalitate a acestor procese, Academia și-a asumat responsabilitatea pentru știința din țară și a oferit infrastructura necesară pentru dezvoltarea ei, devenind astfel unica instituție publică de interes național în sfera științei și inovării, coordonator plenipotențiar al activității științifice și de inovare, cel mai înalt for științific al țării și consultantul științific al autorităților publice ale Republicii Moldova.

Acest statut ne-a permis la 1 ianuarie 2012, să devenim prima țară, din cadrul Parteneriatului Estic, asociată la Programul Cadru 7 al Uniunii Europene pentru știință și dezvoltare tehnologică. În cadrul PC7, Moldova a depus 305 de propuneri de proiecte, din care a câștigat 58.

Din aceste proiecte, 38 au fost câștigate cu România în calitate de partener, care reprezintă și cel mai mare număr de participări comune pentru Republica Moldova, fapt care încă o dată confirmă, că ne leagă nu doar limba, cultura și istoria, ci și tendința către sustenabilitate și aspirația promovării științei ca principala forță de dezvoltare a societăților noastre bazate pe cunoaștere.

În 2014, concomitent cu statele din Balcanii de Vest, Republica Moldova a semnat Acordul de

Asociere la Programul European pentru Cercetare-Inovare Orizont 2020. De atunci, deja am câștigat mai multe proiecte în cadrul competițiilor europene, inclusiv alături de Dumneavoastră.

Premisele pentru această asociere, rezidă nu doar în deschiderea fără precedent față de spațiul european de cercetare, mobilizarea și consolidarea oamenilor de știință, ci și suportul acordat de către statul Român, Academiei de Științe a Moldovei. Oficiul Moldovei pentru Știință și Tehnologie își desfășoară activitatea în incinta Oficiului Român de la Bruxelles.

Academiile noastre întrețin de aproape două decenii o largă cooperare științifică în toate domeniile de cercetare, devansând adeseori, din acest punct de vedere, nivelul de cooperare între conducerile noastre de stat. La 19 mai 1992 Guvernele României și a Republicii Moldova au semnat acordul de colaborare în domeniile științei, învățământului și culturii, iar ca extensie a acestui parteneriat, Academiile noastre de științe s-au înfrățit la 17 ianuarie 2005. Am avut marea onoare să semnez documentul de temelie, alături de președintele de atunci a Academiei Române, acad. Eugen Simion.

Relația noastră, fundamentată de acest acord, a permis să ne organizăm în cadrul competițiilor europene, rezultatele cărora le-am menționat, să facilităm accesul cercetătorilor noștri la laboratoarele și echipamentul științific și să efectuăm în comun cercetări. Am dezvoltat schimbul echivalent de oameni de știință și specialiști, din care până în prezent au beneficiat peste 800 de cercetători de pe ambele maluri ale Prutului.

Numai în anii din urmă la Academia de Științe de la Chișinău au ținut o serie de prelegeri publice acad. Eugen Simion, acad. Ionel Haiduc, acad. Cristian Hera, acad. Ioan Aurel Pop, acad. Florin Filip, acad. Alexandru Zub. În 2012, în anul în care se împlineau 200 de ani de la raptul Basarabiei, sub egida Academiilor noastre s-a desfășurat, la Chișinău și la Iași, o mare conferință științifică internațională, iar recent materialele acestei conferințe au văzut și lumina tiparului într-un volum care ar trebui să se găsească pe rafturile fiecărei biblioteci publice sau școlare. Această colaborare frățească reciprocă este cel mai bun îndemn la cooperare și apropiere, pe care poate să-l adreseze marea noastră comunitate academică oamenilor de stat și factorilor de decizie din România și Republica Moldova.

Avem certitudinea că numai prin această apropiere și cunoaștere reciprocă, prin sprijinul dezinteresat pe care Academia Română și întreaga societate românească ni-l acordă, pentru care Va aducem întreaga noastră grațitudine, vom putea asigura continuitatea marelui proiect de la 1918 al unității de neam, de istorie și de cultură, dincolo de orice frontiere.

Este convingerea mea desăvârșită că viitorul nostru este împreună în marea familie europeană, acolo unde cercetarea științifică este la ea acasă și este acea putere edificatoare care formează societatea europeană, una bazată pe cunoaștere.

Vă îndemn să construim împreună acest viitor – **Viitorul nostru în Europa Științei!**

**Academicianul Gheorghe DUCA,
Președintele Academiei de Științe a Moldovei**

Comunicare susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire din 1918” din 28 noiembrie